

فشار پلکانی

مروری بر قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل در خصوص فعالیت‌های هسته‌ای ایران

تحریم‌های اقتصادی و دیپلماتیک علیه کشورمان به دلیل عدم تعلیق غنی‌سازی اورانیوم تصویب شد. پیش‌نویس این قطعنامه جدید توسط کشورهای گروه P5+1 تهیه شد که براساس آن، شورای امنیت باز هم به ایران ۶۰ روز فرصت داد تا به مفاد موجود در اولین قطعنامه شورای امنیت عمل کند.

در قطعنامه ۱۷۴۷ به نسبت قطعنامه ۱۷۳۷، چهار نکته جدید وجود دارد. این قطعنامه هرگونه صادرات سلاح توسط ایران را ممنوع کرده و ۱۳ نهاد حقوقی و ۱۵ شخصیت حقیقی جدید کشورمان را به فهرست کسانی که معامله با آنها ممنوع و مسافرتشان مشمول مراقبت است، اضافه نموده است. گفتنی است، در قطعنامه ۱۷۳۷ تعداد ۱۰ نهاد حقوقی و ۱۲ شخص حقیقی ایرانی مورد تحریم واقع شده بودند. همچنین این قطعنامه از کشورها خواسته تا مراقب صادرات تسلیحات متعارف خود به ایران باشند، ضمن اینکه ارایه هرگونه وام یا کمک مالی جدید از سوی کشورها و نهادهای بین‌المللی به ایران را ممنوع اعلام کرده است.

مهلت ایران برای اجرای دستورالعمل‌های قطعنامه ۱۷۴۷ در اواخر ماه مه (ماه آینده) به پایان می‌رسد و در صورت عدم توجه کشورمان به مفاد آن، تحریم‌های جدید و دشوارتری اعمال خواهد کرد. بر اساس رهیافت و شیوه پله به پله شورای امنیت در این قضیه، انتظار می‌رود مراحل بعدی اعمال فشار این شورا به کشورمان به شرح ذیل باشد:

- تحریم تعداد بیشتری از کارگزاران نظام از هرگونه سفر و دیدار خارجی برای مدت نامعلوم و مسدود کردن حساب‌های بانکی و مصادره دارایی‌های مالی.

- تحریم‌های جزئی در واردات و صادرات و سرمایه‌گذاری خارجی و عملیات مالی بین‌المللی.
- تحریم‌های همه‌جانبه و گسترده اقتصادی، تجاری و مالی.
- صدور قطعنامه شدیدالحن با اولتیماتوم نهایی.

استفاده در صنایع هسته‌ای و موشکی به ایران، ارایه هرگونه کمک مالی و آموزشی در اموری که به این دو بخش مربوط می‌شود، ممنوع شده است. به علاوه، بر اساس مفاد این قطعنامه، بر سر راه سفر مقامات ایرانی مرتبط با صنایع هسته‌ای و موشکی، محدودیت‌هایی اعمال گردید.

در بند ۲۱ این قطعنامه نیز تصریح شده است که شورا آماده خواهد بود تا در صورت مناسب بودن اقدامات ایران، این قطعنامه را مورد تجدیدنظر قرار دهد. در همین راستا، محمد البرادعی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، موظف شد تا ظرف ۶۰ روز پس از تصویب قطعنامه، وضعیت تعلیق فعالیت‌های مربوط به غنی‌سازی اورانیوم و ساخت رآکتور آب سنگین را گزارش دهد. در بند ۲۲ قطعنامه هم تصریح شده بود در صورت همراهی نکردن ایران، شورای امنیت اقدامات مناسب دیگری را در چارچوب ماده ۴۱ منشور ملل متحد در دستورکار قرار خواهد داد و مرحله بعدی از رویکرد فشار پلکانی را به اجرا خواهد گذاشت.

قطعنامه سوم

بر اساس قطعنامه ۱۷۳۷، شورای امنیت تا ۲۱ فوریه ۲۰۰۷ (دوم اسفند ۱۳۸۵) برای توقف غنی‌سازی به ایران مهلت داده بود. محمد البرادعی در ۲۲ فوریه سال جاری گزارش خود را در مورد اقدامات تهران در راستای قطعنامه ۱۷۳۷ شورای امنیت به اعضای شورای امنیت و شورای حکام ارایه داد. در گزارش البرادعی آمده بود که تهران هنوز اطلاعات درخواستی را ارایه ن داده و غنی‌سازی را تعلیق نکرده است. لذا این نهاد نمی‌تواند اطمینان دهد که تمامی فعالیت‌های هسته‌ای ایران بدون انحراف است.

پس از گزارش البرادعی، شورای امنیت پس از چندین هفته رایزنی، در جلسه ۲۵ مارس (پنجم فروردین ۸۶) خود، قطعنامه ۱۷۴۷ را بر اساس بند چهل و یکم فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد به تصویب رساند که به موجب آن، دور تازه‌ای از

ایران تا قبل از ارجاع پرونده هسته‌ای به شورای امنیت، هیچگاه مورد تحریم شورای امنیت قرار نگرفته بود. اما با ارجاع پرونده هسته‌ای کشورمان به این شورا، صدور قطعنامه‌های شورا علیه ایران از ۳۱ ژوئیه سال ۲۰۰۶ مصادف با نهم مرداد ماه ۸۵، آغاز شد. البته پیش از تصویب این قطعنامه، شورای امنیت، بیانیه‌ای را در تاریخ ۲۹ مارس ۲۰۰۶، توسط سزار میورا، رییس آرژانتینی این شورا قرائت کرده بود و در آن بر اهمیت تعلیق دائم و کامل فعالیت‌های هسته‌ای به ویژه غنی‌سازی و فراوری اورانیوم از جمله تحقیق و تولید آن از سوی ایران، تأکید کرده بود. با این حال، قطعنامه ۱۶۹۶ نخستین قطعنامه شورای امنیت به منظور اعمال فشار بر فعالیت‌های هسته‌ای ایران است که در تاریخ ۳۱ ژوئیه توسط پنج عضو دائمی و دارای حق وتوی این شورا به همراه آلمان، تصویب و اجرا گردید. البته در متن این قطعنامه، اشاره مستقیمی به کلمه تحریم وجود نداشت، اما مقرر شده بود چنانچه ایران به درخواست‌های این قطعنامه بی‌توجهی کند، اعضای شورا در مورد چگونگی اقدامات تنبیهی علیه ایران تصمیم بگیرند. این قطعنامه که تعلیق همه فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی و پردازش مجدد مواد هسته‌ای را برای ایران اجباری کرده بود، نخستین سند الزام‌آوری به حساب می‌آمد که درباره توقف برنامه‌های هسته‌ای کشورمان صادر شده بود. در این قطعنامه به عنوان پله اول اعمال فشار بر ایران، تهدید شده بود که مقامات تهران در صورت عمل نکردن به خواسته‌های قطعنامه، با واکنش‌های پیش‌بینی شده در ماده ۴۱ فصل هفتم منشور سازمان ملل روبه‌رو خواهند شد.

مهلت اجرای قطعنامه برای ایران، حدود یک ماه و تا ۳۱ اوت (نهم شهریور) این سال تنظیم شده بود. با این حال، مذاکراتی که میان دبیر شورای عالی امنیت ملی کشورمان با مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا و نماینده مذاکره‌کننده از جانب گروه P5+1 صورت پذیرفت، عملاً مهلت تأیید شده را تا ۲۳ دسامبر سال گذشته (دوم دی ماه ۸۵) افزایش داد. اما در نهایت، عدم توجه ایران به درخواست‌های شورای امنیت، این شورا را بر آن داشت تا پلکان بعدی یعنی تحریم ایران را به مرحله اجرا بگذارد. بدین ترتیب، پیش‌نویس قطعنامه دوم در دستورکار شورای امنیت قرار گرفت. قطعنامه دوم (۱۷۳۷) شورای امنیت علیه برنامه هسته‌ای ایران، در چارچوب مقررات فصل هفتم منشور سازمان ملل و با استناد به ماده ۴۱ و دربرگیرنده تحریم‌های محدودی علیه صنایع هسته‌ای و موشکی کشورمان بود. بر اساس بندهای ۴، ۵، ۷، ۸ و ۹-اجرائی این قطعنامه، علاوه بر جلوگیری از تهیه، فروش و انتقال مستقیم یا غیرمستقیم اقلام، کالاها و تجهیزات مورد